

A. HANS KINDERBIBLIOTHEEK.

Derde druk.

Nr. 34.

A. HANS

Schoone Daden

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich.

SCHOONE DADEN

GELD IS NIET ALLES...

I.

— De belleman !

De jongens in de klas fluisterden het tot elkaar... zeiden het dan wat luider... en de meester gaf er niet om... Integendeel, hij praatte nu zelf mee...

— Ja kinderen, het is de belleman, bevestigde hij. Het is springtij, het waait sterk... en het water zal over de kade en misschien wel in de straten komen. De belleman gaat rond om aan te kondigen, dat de vloedplanken uitgezet moeten worden... We zullen de klas maar eindigen. Ge moogt naar huis; helpt moeder en zorgt, dat ik geen kwade streken hoor !

Eenige oogenblikken later liepen al de knapen vroolijk de straat op. Springtij... Het water straks in de straten... dat vonden ze plezierig.

— Bij ons komt het water niet, ons huis staat te hoog, zei Willem Ravels tot Bastiaan Van de Velde.

— Ga met mij mee, ik moet veel klei halen voor ons en voor de bureu, antwoordde Bastiaan.

— Ja, ik zal u helpen...

— Ik doe vaders waterlaarzen aan... en voor u staat er ook nog een paar op zolder.

De knapen begaven zich naar een kleine woning aan de haven. Daar woonde Bastiaan Van de Velde. Zijn vader was schipper.

— Ik ben blij dat ik u zie, zei zijn moeder. Het wordt heel hoog water. En vader ligt te bed... Hij is zwaar verkouden. Gij moet dus de vloedplanken uitzetten en ook de bureu helpen. Veel mannen daar zijn op zee.

Vrouw Van de Velde vond springtij zoo plezierig niet...

— Moeder, Willem Ravels zal me helpen, vertelde Bastiaan.

De vrouw keek eens naar den jongen, die in veel beter kleeren stak dan haar kind. Geen wonder ook, hij was de zoon van een rijken rentenier, mijnheer Ravels, die even buiten de stad, op een prachtige villa woonde. Maar Willem hield veel van den visscherszoon en speelde 't liefst met hem... De knapen namen elk twee emmers en gingen naar de stadsbewaarplaats van klei.

Ze woonden in een Hollandsch plaatsje bij den Maasmond. En wat moest er nu gebeuren? Onze jonge lezers van de Antwerpsche Scheldeoevers zullen het reeds begrepen hebben. Het water van een stroom, die in zee uitmondt rijst tweemaal in vier en twintig uren. Dan is het vloed. Bij eb zakt het weer. Men noemt dit het tij. En zulks is ook op

zijrivieren merkbaar... Nu en dan heeft men heel hoog water of springtij. En waait het dan geweldig, zoodat de wind den vloed fel opstuwt, ja, dan stroomt het water ook over de oevers. Dat weet men te Antwerpen en in de Schelddorpen wel.

Op de drempels vóór de huisdeuren zet men planken. Men stopt de reten op met klei. Aldus wil men het water verhinderen in de woning te vloeien. Soms sluit men zoo ook wegen, tusschen twee dijken af.

Dat moest nu eveneens gebeuren in het Hollandsch Maasstadje en dus gingen Willem Ravels en Bastiaan Van de Velde, zooals veel andere knapen en mannen, om klei, taaie modder, door de stad op een bijzondere plaats daartoe bewaard. Ieder repte zich. Men moest het water voor zijn. Het rees snel. En van de weerstations kwamen ernstige berichten. De loodsen, visschers en schippers konden het ook wel zonder die berichten zeggen, dat er storm in de lucht zat...

Willem en Bastiaan sleurden de emmers klei naar huis.

— Moet dat rijkemanszoontje ook vloedplanken zetten? vroeg een vrouw.

— Willem helpt mij! antwoordde Bastiaan...

— Als hij zijn handjes maar niet vuil maakt!

Die vrouw had altijd wat te zeggen. Maar Willem was niet trotsch, al bezat zijn vader veel geld. En hij werkte dapper mee, eerst bij Van de Velde.

en dan in de buurt, bij gezinnen, waar de vader uit was en de kinderen nog niet konden helpen.

De vloedplanken baatten ditmaal niet... Sneller steeg het water in de rivier en dan in de haven, en het stroomde over de kade en liep in de straten. Het gudste over de vloedplanken de huizen binnen. De bewoners moesten haastig allerlei meubelen en etenswaren naar de bovenverdieping dragen. Willem en Bastiaan hadden hoge laarzen aangetrokken. Ze weerden zich flink. Gelukkig ging de wind wat liggen, al zeiden de loodsen en visschers, dat het maar voor een poosje zou zijn. De wolken hingen laag en waren grauw, dreigend nog met regen.

Men zag koddige tooneelen. De postwagen reed door de stad, en de bode reikte in een netje de brieven over aan de menschen in de bovenramen. Een burger, die een boodschap moest doen, ging op stelten, maar, o, wee ! hij verloor het evenwicht en tuimelde omver. Met een nat pak sukkelde hij dan verder. Een rijke heer liet zich in een karretje vervoeren. Een ander, die van de reis kwam, zat op de rug van een visscher, Willem en Bastiaan trippelden in hun laarzen rond. Het water reikte hun tot aan de knieën. Andere jongens voeren op een vlot. De jeugd had plezier... Maar de moeders dachten aan al den warboel in huis... En als morgen het water terug trok, liet het in de kamers slijk achter. Er zou werk op den winkel zijn.

Het werd vijf uur... Willem Ravels moest nu naar huis. Bastiaan vergezelde hem tot aan het hooger gedeelte der stad, waar het droog was. Willem trok hier zijn laarzen uit en gaf die aan zijn vriend. O, hij had nog langer willen spelen... Maar om half zes was het etenstijd... en de jongen moest ook nog werk maken. Hij kreeg bijzondere lessen. Morgen kwam de leeraar en dan diende zijn taak af te zijn...

II.

Willems vader, mijnheer Ravels zat in zijn rijk gemeubileerde, goed verwarmde, en hel verlichte huiskamer, een fijne sigaar te rooken. Hij woonde in dit klein zeeplaatsje sedert hij in een drukke koopstad een aardig fortuintje in een welbeklanten kruidenierswinkel verdiend had. Maar mijnheer Ravels vergat nu, hoe hij zijn kapitaal gewonnen had en zag laag neer op allen, die met de handen hun brood verdienden alsof niet alle arbeid adelde.

De rijke rentenier wilde slechts omgaan met voorname lieden. Hij was hoogmoedig en daardoor zeer dikwijls onrechtvaardig in zijn oordeel jegens minderen. Vooral aan 't zeevolk had hij een gloeienden hekel. Loodsen, schippers, visschers, matrozen, voor mijnheer Ravels waren dat allen ruwe, ongemanierde lieden, voor wie hij zelf niet beleefd behoefde te zijn, naar zijn meening.

Hij was even naar het hoog water wezen kijken, maar gauw teruggekeerd.

— Ons huis staat hier veilig, zei hij tot zijn vrouw die even als hun dochter Mina in de kamer zat.

— De wind steekt weer op, sprak mevrouw Ravels.

— Het zal stormen vannacht ! Waar blijft Willem nu toch, bromde de vader dan.

— Hij is natuurlijk weer met dien vuilen schippersjongen op gang, riep Mina, de niet minder trotse dochter.

Het speet Mina vreeselijk, dat haar vader maar een kruidenier en niet een dokter of rechter of zoo iets geweest was. En 't hinderde haar geweldig dat haar veertienjarige broeder Willem, de vriend was van een schippersjongen, Bastiaan Van de Velde.

— Ik zal hem de les weer eens geven ! dreigde vader. Onze zoon moet zijn stand ophouden : er zijn voor hem kameraden van deftige huizen genoeg.

— Och, waagde moeder op te merken, die Bastiaan is toch een goede, eerlijke jongen. Hij heeft het goudstukje dat hij aan de haven vond, naar den burgemeester gebracht, en Willem zegt, dat zijn vriendje bijna alle dagen een arm mensch allerlei diensten bewijst. Geld is toch niet alles...

— Vrouw, wanneer zult ge toch eens wijzer worden? zei mijnheer Ravels ontevreden. Bastiaan

is geen kameraad voor onzen Willem. Zijn vader is een arm schippertje en wij behooren tot de rijkste inwoners der stad.

— Mijn vader was ook schipper, hield de moeder vol.

— Mama toch, zei de dochter verwijtend. Groot-papa voer op een grooten aak.

— Ja, maar hij begon met een tjalkje en ik schaam me er niet over...

Juist trad Willem binnen...

— O, 't waait zoo hard ! riep hij, nog alvorens te groeten. De loodsen zeggen dat het fel stormen zal vannacht. En het water staat in de straten...

— Zóó ! zei Mijnheer Ravels. Maar vertel me nu eens waar ge gezeten hebt...

— Ik ben aan de haven geweest, papa, antwoordde Willem veel kalmer. Ik heb Bastiaan Van de Velde geholpen om de vloedplanken uit te zetten.

— En is dat een werkje voor u ! Wat moeten de menschen wel denken. Altijd loopt ge met die arme jongens. Naar Jan Dirksen, den zoon van den rechter kijkt ge niet...

— Jan Dirksen ! riep de knaap heftig. Die is zoo hoogmoedig. Hij schold me gisteren nog voor krentenweger.

— Krentenweger, krentenweger ! herhaalde de rentenier nijdig, en zijn gelaat werd rood van toorn. Krentenweger, omdat ik kruidenier ben ge-

weest. Maar ik zou mijn halve fortuin niet gaarne verwisselen tegen 't dubbel van Dirksen's kapitaal ! Maar Willem, 't is uw eigen schuld dat die jongen u uitscheldt. Ge hebt geen eerbied voor uw stand, ge loopt daar arm aan arm met zoo'n vuilen, viezen schippersjongen...

— Maar papa, Bastiaan wast zich zooveel als ik en zijn kleeren zijn nooit gescheurd.

— Ik wil toch niet hebben dat ge nog langer met hem omgaat, begrepen ? Ge wordt maar ongemanierd door zulke kerels.

Willem werd zeer droevig en er kwamen tranen in zijn oogen.

— Bastiaan Van de Velde is geen vriend voor u ! hernam Ravels. En geen enkele van de jongens der arme lieden. 't Zijn kinderen van kaailoopers en slampampers.

— Maar papa, Bastiaans' vader heeft een groote medaille om vijf menschen van een schip gered te hebben...

— Dat kan me niet schelen, dat deed hij natuurlijk voor loon ! En bovendien, al had hij duizend menschen gered, gij loopt niet met dien jongen mede.

Het gezin ging aan tafel... Willem had gaarne verteld, wat hij allemaal gezien had, maar nu durfde hij niet meer. En na het eten zei zijn vader :

— Ga naar boven uw werk maken... Ge moet goed leeren om dokter of advokaat te worden.

Willem verliet, treurig gestemd, de kamer. Bastiaan, zijn besten vriend, opgeven ! Het was wreed ! En waarom sprak vader zoo minachtend over de zeelui ? Er waren daar flinke mannen onder !

Willem wenschte dat zijn vader veel minder geld had en hij zijn besten vriend maar behouden mocht.

Het werk vlotte niet. De jongen schreef wel een uur over een les van tien regels en hij zou voor 't geschrift toch geen « goed » krijgen. O, was hij ook een schipperszoon !

Bastiaan mocht nu met vaders waterlaarzen aan, op de overstroomde kade loopen. Maar hij, Willem moest als een braaf ventje in huis zitten... hij zou kou vatten en ziek worden, en 't was ongemanierd in 't water spelen ! En moet hij Bastiaan als vreemde voorbij gaan ? Niet meer tot hem spreken ?

Willem kreeg weer de tranen in de oogen. De deur ging open en mevrouw Ravels trad binnen. Ze zag die tranen en nam haar jongen in de armen en kustte hem.

— O, moeder, mag ik nu waarlijk niet meer met Bastiaan verkeerden ? vroeg Willem snikkend.

— Vader wil het niet... Maar ik zal nog eens een woordje voor u doen... vader kent Bastiaan niet ! O, wat waait het vreeselijk, het wordt noodweer ! Gelukkig, dat ons huis hoog staat. Het water kan hier niet komen... God zij de arme zeelui genadig !

Willem vond het zoo gelukkig niet, dat de woning hoog stond. Hij meende, dat het wel aardig zou zijn, als ze eens allen naar boven moesten vluchten omdat het beneden onder water liep. En dan nog de napret, als de brandweer kwam om den kelder uit te pompen !

Maar dan dacht hij ook aan de mannen en jongens die nu met dezen storm op zee waren. En in het stadje was dien avond menige moeder angstig. Er werd gebeden voor hen, die in gevaar verkeerden. De wind huilde over de daken...

Wat duurde de nacht lang ! Zou het dan nooit licht worden aan dien duisteren hemel, waar geen sterreke blonk ? Eindelijk daagde de morgen en menige pikbroek, die al vroeg het huis verliet, en zich aan den havenkant waagde, hoorde noodschoten, welke van de zee opstegen.

— Een schip in nood ! klonk het van mond tot mond.

— 't Zit in de Maasvlakte... ach, de arme kerels zullen moeilijk gered worden, zei een oude zeerob. Er staat een vreeselijke zee ...en het weer bedaart niet.

Weldra was gansch het stadje uit den slaap opgeschrikt. Een schip in nood ! Het nieuws liep als een vuurtje rond. Willem Ravels hoorde het van den melkboer die ook van de omgewaaide boomen en vernielde hekken sprak.

Willem kon niet in huis blijven, hij moest naar

den havenkant. Het water had zich uit de stad terug getrokken.

De reddingsboot werd aan een sleeper bevestigd om te pogen de schipbreukelingen van het wrak te halen. En Willem zag hoe eenige schippers een schuit mede aan de sleepboot bonden.

En wie sprong met die mannen aan boord ? Was het zijn vriend Bastiaan ? Ja, het was de jongen met wien hij niet meer mocht omgaan, het was de zoon van schipper Van de Velde. Maar een der schippers wilde hem weer aan wal jagen.

— Zou Bastiaan mee gaan ? vroeg Willem zich angstig af.

De schippersjongen worstelde tegen. En ja, hij bleef aan boord en voer mede toen de sleepboot wegstoomde.

Een angstige tijd was het nu ! Zou de reddingsboot haar doel bereiken en de bemanning van het wrak veilig aan wal brengen ? En waarom voer die schuit toch mede ? De zeelui zwegen, ze hadden geen lust tot babbelen nu, ze tuurden strak in zee.

Willem zag zijn vader, liep er heen en riep :

— Bastiaan is ook mee, papa !

— Mee, met wat ?

— Met de schuit die aan de sleepboot gebonden is.

— En wat moet die schuit ?

— Ik weet het niet. Helpen, denk ik.

Groote ontroering heerschte in het stadje. Nie-

mand dacht er aan, het werk te beginnen en de onderwijzers en onderwijzeressen misten 't grootste deel hunner leerlingen. Trouwens, 't onderwijs vlotte niet. De gedachten van meesters en scholieren waren bij de schipbreukelingen en de stadsgenooten die 't reddingswerk hadden aangevangen.

De tijd viel lang.

— Daar is de reddingsboot ! klonk het eensklaps.

— Maar, waar is de schuit ? Ze is er niet bij !

Al spoedig had men 't antwoord op die vragen. De reddingsboot kon 't gestrande schip niet bereiken en had den strijd opgegeven, maar de mannen der schuit wilden van geen terugkeeren weten en zouden trachten alleen de schipbreukelingen van 't wrak te halen, doch de weergekeerden verklaarden dit voor onmogelijk. Men noemde elkander de namen van de schippers, die hun leven zoo edelmoe-dig waagden : Nieman, Laurens Spui, Johannes Van Drimmelen en Johannes Brandenburg.

— Maar Bastiaan Van de Velde is er ook bij ! riep Willem Ravels zoo luid hij kon, telkens hij die namen hoorde.

Zijn vader was met anderen op den toren geklommen, vanwaar ze het wrak konden zien. En ja, ze bemerkten ook de schuit die naar 't gestrande schip heen zeilde, ondanks den hevigen wind en de zware zeeën.

Na dikwijls in gevaar geweest te zijn met zijn schuit te vergaan bereikte de schipper na de grootste inspanning het wrak. Aanleggen kon hij niet, want de storm zou zijn vaartuig tegen het schip in splinters slaan. Toch moest die talrijke bemanning gered worden. De ongelukkigen zaten in het want, hadden de reddingsboot zien terugkeeren en vestigden nu hun laatste hoop op de brave schippers, die den moed niet zoo spoedig opgaven. Het was een Engelsche stoomboot, de Oxford, die hier nabij den Maasmond gestrand was.

— We zullen er langs varen, riep Nieman, de schipper, die de anderen aanvoerde, dan kunnen ze overspringen.

Een flinke hand hield het roer. Men beproefde iets gevaarlijks, want nog kon een hoge zee de schuit opnemen en tegen het ander vaartuig verbrijzelen. Maar 't was de eenige kans van gelukken ! Dus maar eigen leven gewaagd, zooals men het reeds gedaan had van de haven af.

De Engelschen begrepen het plan en ze hielden zich reeds aan de verschansing vast, gereed om den sprong te doen... den sprong tot behoud. En het plan gelukte. Nieman voer zoo dikwijls langs het stoomschip heen en weer tot hij de 21 leden der bemanning aan boord had.

En nu naar de haven ! Maar neen ! Nieman zag nog de noodvlaggen. Als de bemanning van een ander vaartuig die seinen bemerkte, zou ze meenen

dat er schipbreukelingen aan boord waren en wellicht gevaarlijke maar noodeloze pogingen doen. Dan konden weer andere levens verloren gaan.

— Die vlaggen moeten neer ! riep Nieman. Stuur nog eens langs het wrak... dan spring ik over.

— Ge waagt u 't leven op roekeloze wijze ! klonk het hem tegen.

— Stuur langs het wrak ! klonk weder het bevel. En Nieman waagde dan ook den sprong, gevaarlijker nog... en vlug haalde hij de vlaggen neer... keerde op zijn schuit terug en beval kalm :

— Nu naar den wal.

Ieder werkte hard, ook Bastiaan, en behouden kwam de schuit in de haven aan.

Of er gejuicht werd ! De schipbreukelingen van de Oxford ondervonden de liefderijke verpleging.

De eerste die Bastiaan's handen drukte was Willem Ravels.

— Maar waarom zijt ge meegegaan ? vroeg hij.

— Omdat vader ziek is ! Vader jammerde dat hij niet meekon. En toen besloot ik voor hem te gaan. Ik liep vlug heen. Vader zal tevreden zijn.

Een heer hoorde dit antwoord en hij greep Bastiaans handen en drukte ze innig, waarna hij zegde :

— En nu gauw naar huis... en onder de wol ! Die heer was de rentenier Ravels ; de tranen

stonden hem in de oogen en Willem medevoerend, sprak hij :

— Vergeet wat ik gezegd heb gisteravond. 't Is dwaas zich te roemen op zijn geld ...Ik heb nu met waren zielenadel kennis gemaakt. Ha, die mannen, die helden... Ja, jongen, ik heb geweend, toen ik ze met die een en twintig uitgeputte schepelingen aan wal zag stappen. Uw moeder heeft gelijk : « Geld is niet alles ».

— En Bastiaan, vader ?

— Ik ben er nu fier op dat hij uw vriend is... breng hem zoo dikwijls als hij lust bij ons thuis... Ga steeds met hem om, er steekt een edel harte in dien jongen !

Wat was Willem gelukkig ! En hoe geestdriftig vertelde hij aan moeder, wat er op de Maasvlakte was gebeurd.

De redding der schipbreukelingen van de Oxford, een Engelsch vaartuig, dat met graan van de Oostzee naar Rotterdam voer en bij Den Briel strandde, gebeurde door schipper Nieman en zijn gezellen den 28 November 1889.

FRANS MORTIER.

Bij een graf beloofde ik aan de Vlaamsche kinderen de geschiedenis te zullen vertellen van Frans Mortier... Hier vervul ik die belofte...

Frans Mortier was een kind van De Panne, het visschersdorp en de badplaats ginds achter den Yzer, in de wijde duinen van Vlaanderens Westhoek. Maar hij woonde te Vlissingen. In deze Zeeuwsche stad zijn Belgische loodsen gevestigd, om de schepen voor Antwerpen te begeleiden. En vader Mortier was aan het loodswezen gehecht, zooals vele lieden uit De Panne, Oost-Duinkerke, Coxyde, Nieuwpoort, Oostende, Blankenberghe, Heist, Antwerpen, enz...

In 1914 was de vreeselijke oorlog uitgebarsten. De Duitschers overweldigden ons land. Veel Belgische vluchtelingen kwamen te Vlissingen wonen en voor de kinderen werd er later een Belgisch atheneum geopend, waar Frans Mortier, die vijftien jaar oud was, ook heen ging. Eenigen tijd verliet... Frans was stil geworden. Hij had een plan. Maar zou hij het kunnen verwezenlijken?

In ons land heerschte gebrek. Gelukkig werd uit Amerika veel voedsel gestuurd. Anders zou er een ware hongersnood gewoed hebben. De vaartuigen, welke die levensmiddelen haalden, noemde men Reliefschepen. Relief beteekent hulp, bijstand. De

Duitschers hadden beloofd die booten ongehinderd te laten varen.

Op zulk een Reliefschip was Pol van Outryve, Frans' neef, officier... Frans zelf wilde ook naar zee... Bij een jongen van De Panne is dat niet vreemd... Dat zit als in 't bloed... Maar in dezen tijd naar zee! Men hoorde voortdurend de vreeselijke berichten: schepen liepen op mijnen die ontploften, werden in den grond geboord, geheele bemanning verdronken. O, het was zulk 'n ellendige toestand... Toch liet Frans zijn gedacht niet varen. En eindelijk sprak hij er thuis over.

— O, laat me met neef Pol meegaan! vroeg hij. Ik zal ook eten halen voor ons volk.

Maar vader en moeder wilden er eerst niet van hooren. Hun zoon was veel te jong, om al die gevaren te trotseeren.

— Ik ben toch groot en sterk, zei Frans dan.

En ja, hij was een flinke kerel voor zijn jaren. En vrees kende hij niet. Hij had zoo gaarne zijn volk gediend. Hij dacht aan de moeders en kinderen in 't bezette België vooral. Maar hij moest wachten. Hij werd zestien jaar. Voortdurend sprak hij over zijn plan. Hij wilde vader en moeder overtuigen.

— Ik loop hier rond en zoo velen denken dat ik al achttien jaar ben, sprak hij. O, laat me gaan.

Eindelijk gaven vader en moeder toe. Ja, Frans was een sterke gast, ferm van lijf en leden. En het

was toch een heerlijk werk... voedsel halen voor een hongerig volk, buiten zijn schuld in oorlog gesleurd. De Reliefschepen werden ontzien. En Frans zou onder toezicht zijn van neef Pol.

Wat was de knaap blijde ! Vader en moeder maakten zijn plunjezak gereed, waarin al de kleeren zaten en andere benodigheden voor den jongen matroos. Frans nam afscheid van zijn familie, van zijn ooms Velghe, Maessen, zeeloodsen, van tantes, neven, nichten, van kameraden en burenen. En moedig vertrok hij naar Rotterdam. De eerste reis verliep goed. Op een avond stapte Frans als een echte zeeman zijn huis te Vlissingen binnen. Hij drukte vader de hand, kustte moeder wierp haar zijn verdiende geld in den schoot en zei :

— Dat is beter dan op uw kosten te leven ! En hij was er fier op te werken voor zijn volk.

De tweede reis zou aangevangen worden. Vader vermaakte Frans' schoenen... een zeeman kent wat van alles... moeder zag den plunjezak na... en weer vertrok de zoon. Vader stapte mee naar 't station. Aan het eind der straat wuifde de knaap nog eens naar moeder, die aan de deur hem nablikte. Dan naar Rotterdam. Uit deze stad stuurde Frans nog een kaart naar huis met de woorden : « Varen is mijn lust en leven ! » Hij vertrok met het stoomschip « Haelen » naar Amerika.

Eenige dagen verliepen. O, niemand wist hoe bezorgd moeder Mortier was. Gedurig dacht ze aan haar jongen... De zee was zoo onveilig ! Te Vlissingen ook heerschte reeds in veel gezinnen rouw... Telkens kwam er bericht, dat een bewoner van het stadje omgekomen was, soms velen te samen. 's Nachts droomde moeder Mortier van haar zoon. Op een morgen zei ze :

— Ik zag in mijn droom het schip torpedeeren maar Frans is gered.

Den volgenden dag, 's avonds, ik weet het nog zoo goed, ontmoette ik in de Badhuisstraat, den heer De Roover, Belgisch kosuul. Hij was zeer ontroerd en zei :

— Ik heb slecht nieuws te brengen aan twee gezinnen. De « Haelen » is getorpedeerd en er zijn zeven dooden, waarvan twee uit Vlissingen : Hubert, vader van zeven kinderen, Van Outryve, vader van een kind.

De « Haelen » getorpedeerd door een granaat in den grond geschoten... En zeven dooden ! Ja, het was ontzettend nieuws. Maar dan zou Frans toch gered zijn... Helaas, er kwam een tweede bericht ! Ook Frans bij de dooden... En men had de lijken te Stavanger, in Noorwegen begraven !... Zoo voegde men er bij. Maar het zeevolk geloofde dat laatste niet. « Het wordt verteld om de familie toch wat te troosten », zei men. Welk een droefheid, nu in de drie gezinnen ! De weduwe Hubert

bleef met zeven kinderen achter. Pol Van Outryve, een Antwerpenaar, was de neef met wien Frans meevoer. En dan de rouw om den jongen Frans !

Een visscher van Ymuiden was op zee. Een geul lag buiten het oorlogsgebied. Daar was de visscher aan 't werk. Hij haalde zijn net op. Wat ontstelde de bemanning. In het net, lag een doode ... een flinke, schoone, jonge man, goed bewaard, nog niet geschonden door de zee. De visscher was door deernis bewogen. Hij wilde hier nog eenigen tijd blijven. Maar dan moest hij het lijk weer in zee werpen... Neen, dat kon hij niet ! Het was een mensch, die recht had op een eerbare begrafenis. En de zeeman dacht aan de onbekende ouders, of andere familie. « We varen naar huis », zei hij. « We brengen dit lijk aan wal ». Er waren geen papieren op den doode. De sloep keerde naar Ymuiden terug, de haven, niet ver van Amsterdam. De overheid werd verwittigd. Zij kon niet uitmaken, wie de doode was. Het bericht werd door de dagbladen gestuurd. Er stond een beschrijving van de kleeding bij, onder meer van een trui, waarop eenige letters gestikt waren.

En het was dit bericht, waarvan loods Velghe te Vlissingen zoo ontroerde. De trui met die letters... Frans had er zoo een... Zou die visscher in zijn net dan zijn neef opgehaald hebben ? Maar de dooden der « Haelen » waren begraven te Stavan-

ger. Loods Velghe had dat nooit geloofd. Dadelijk begaf hij zich naar de ouders en deelde hun voorzichtig alles mee.

— Ja, dat moet onze Frans zijn, sprak vader Mortier. O, ik wil dadelijk naar Ymuiden toe... ik moet zekerheid hebben. Ze zullen Frans ontgraven...

— En dan leggen we ons kind hier ter ruste, zei de moeder.

Wat weende ze weer ! O, als ze nu toch nog de troost had op het graf van haar jongen te mogen bidden !

— Ik vertrek van avond nog, hernam de vader.

Loods Velghe besloot mede te gaan. Hij was meer bereisd. En dan ook voor vader Mortier zou het een zware gang zijn. Maar dien dag konden ze Ymuiden niet meer bereiken.

— Dan reizen we zoover we kunnen en zijn we er morgen te vroeger, zei vader Mortier.

Hij en loods Velghe namen den trein. Het was een lange tocht. 't Was na middernacht toen ze Amsterdam bereikten. Hier moesten ze wachten tot den volgenden morgen. Ze mochten in het station blijven... Van slapen kwam toch niets... Traag kropen de uren voorbij. Eindelijk stond de eerste trein gereed. En wat later waren beide mannen te Ymuiden. Ze moesten op het gemeentehuis zijn, maar daarvoor was het nog te vroeg. Ze begaven

zich naar het kerkhof... Ze kwamen voorbij het doodenhuis.

— Ja, het is Frans ! riep de vader met een snik uit. Zie maar ! en door het raampje wees hij naar een paar schoenen. 't Zijn die van Frans, hernam hij. Ik herken ze duidelijk. Ik heb ze nog hersteld.

De grafmaker kwam en toonde te klieeren. O, neen, nu twijfelden de mannen in 't geheel niet meer...

Ze snakten naar het oogenblik om naar het gemeentehuis te mogen gaan... Eindelijk was dit open. Loods Velghe legde alles uit. De overheid gaf toestemming om het graf en de kist te openen... Maar vader Mortier moest daarbij niet tegenwoordig zijn. Velghe overhaalde hem elders te wachten. Het zou al te wreed en te schokkend zijn eensklaps den zoo geliefden zoon terug te zien. De loods stond ook diep ontroerd aan de groeve... En ja, het was zijn neef... Het was Frans die op wonderbare wijze door de zee teruggeschonken werd. En toen zag ook vader Mortier zijn jongen.

Een nieuwe kist werd besteld. In het deksel moest een ruitje zijn boven zijn hoofd. Zoo zou moeder haar zoon kunnen aanschouwen.

Op een Zaterdagavond... ik herinner het me nog goed, werd Frans Mortier te Vlissingen teruggebracht... Een rouwkoets wachtte aan 't station en reed in de schemering huiswaarts... En toen zag

de moeder het nog niet veranderde gelaat van haar kind.

Men hoorde nu ook, wat er met de « Haelen » gebeurd was. De boot stoomde niet ver van Noorwegen door de vrije vaargeul naar Amerkia... Eensklaps dook een Duitsche onderzeeër op, die het schip met granaten beschoot. De kapitein gaf nog meer seinen, dat hij voor de « Relief » vaarde, wat trouwens door andere teekenen reeds duidelijk genoeg was. Het vuren duurde voort. De bevelhebber liet dan de bemanning in de booten gaan. De Duitscher wilde blijkbaar de « Haelen » vernietigen. Nog een schot trof de sloep waarin zich Pol Van Outryve, Hubert, Frans Mortier en vier anderen bevonden. De inzittenden geraakten te water. Vermoedelijk waren allen door granaatvuur gedood. Toen hield de onderzeeër met vuren op en dook weg. De kapitein en de overige leden der bemanning keerden aan boord terug. Ze zochten de omgeving af, maar vonden geen spoor meer van de zeven kameraden. De « Haelen » koerste door naar Stavanger...

En ja, in 't gelaat van Frans Mortier zagen we door het ruitje der kist nog de sporen van granaatscherven. Zoq werd de jongen vermoord die eten wilde halen voor zijn hongerig volk...

Frans Mortier werd plechtig begraven. De kist was gehuld in de plooiën der vlag van zijn land, voor welks volk de knaap was gestorven; in

sneeuw en storm trok de stoet, na een dienst in de Sint Jacobskerk, naar Vredenhof, Vlissingen begraafplaats, en daar bij het geopende graf hebben we beloofd de roerende geschiedenis van dien eenvoudigen jongen te vertellen... Hier houden we ons woord.

EEN BRAVE ZOON.

't Was in den Spaanschen tijd... Lambert Meliszoon woonde in een eigenaardig gebouw. 't Was een oude toren, een overblijfsel van een kasteel, met dikke muren. Er leefden nog enkele gezinnen. Och, in die oorlogsdagen moesten talrijke menschen van de eene streek naar de andere vluchten. En dan waren ze blij als ze een dak boven hun hoofd hadden.

Zoo ging het ook met Lambert Meliszoon. 't Was Winter en het vroom hard. Lambert zag door een der ramen in de verte brand woeden. Er kwamen menschen voorbij. Ze schenen angstig. Lambert ging naar beneden en vroeg, wat er gebeurde.

— Spanjaarden naderen ! klonk het. Het moet een oproerige bende zijn, die in langen tijd niet betaald is geworden en nu maar plundert, om toch aan geld te geraken... Wij vluchten !

Plunderen ! Dat ging meestal gepaard met moor-

den. Geen wonder, dat de lieden een goed heenkomen zochten.

Lambert keerde ongerust in den toren terug. In de kamer zat een oude vrouw. Het was Lamberts moeder, een arme weduwe. De zoon bracht een slede buiten, en legde er kussens en dekens in.

Kostbaarheden bezat hij niet. Maar de grootste schat, die er voor hem op de wereld bestond moest gered worden, zijn dierbare moeder.

— Moeder, zei Lambert, de Spanjaarden komen toch. Wij moeten vluchten.

— Neen, mijn jongen, denk niet aan mij. Ik ben oud, ik zal toch niet lang meer leven. Ik ben een te groote last voor u ; door mij zoudt gij niet vlug genoeg weg kunnen. Ze zullen u vangen en dooden. Een oude vrouw doen ze geen kwaad.

Maar de zoon luisterde niet. Hij nam voorzichtig zijn moeder in de armen en droeg haar in de slede. Hij beschutte haar door warme dekens tegen de felle koude. Over de sneeuw bracht hij het voertuig op de vaart, bij het dorp. Het water was met een dikke ijskorst bedekt. Lambert kon goed schaatsen rijden. Hij bond die aan... En nu zou hij snel weggeraken met de slede. Hij scheen weldra over het ijs te vliegen. De oude vrouw kon men niet zien. Ze was geheel in de dekens geduffeld.

't Was tijd ! Want reeds hadden de Spanjaarden het dorp bereikt. De soldaten waren woedend toen

zij bemerkten dat de inwoners met hun kostbaarheden de vlucht genomen hadden.

— Laten wij hen achterna zetten ! riep de aanvoerder der muiters .En duur zullen zij het bekopen. We sparen hen niet !

Voorts ging Lambert ! O, als hij met moeder toch intijds een stad kon bereiken ! Zou het gelukken ? Maar een bende Spanjaarden haalde hen in, grepen den zoon vast en de aanvoerder riep :

— Hier uw goed en geld ! Ha, gij dacht alles voor u te houden ! Neen vriend, dat is te veel voor u, wij willen ook ons deel.

Zoo spottend wierp de krijgsman de dekens weg en daar zagen allen... een oud vrouwtje, bevende van angst.

— Laat mijn zoon leven ! smeekte de weduwe.

— Mijne moeder ! riep Lambert. O, spaart haar. Wij zijn arm, wij bezitten niets. Ik wilde moeder redden...

De ruwe mannen waren getroffen. Dachten zij wellicht aan een moeder in Spanje, ver weg !

Eenige oogenblikken spraken zij met elkander en toen zei de aanvoerder :

— Gij zijt een goede zoon. Red uw moeder. Wij zullen u geen last aandoen.

Wat was Lambert blijde ! Hoe vroolijk gleed hij over de ijsbaan naar de veilige stad. Met gejuich

begroette men hem. Moeder en zoon werden vol liefde ontvangen. Lambert werd later een rijk en voornaam man. In een gedenkplaat op den stadsmuur te Hoor, in Holland, wordt tot op dezen dag 't nageslacht aan dien trek van kinderliefde herinnerd.

EEN GOED HART.

Dat Hendrik Conscience een beroemd schrijver was weet ge natuurlijk allen ... Maar ik wil eens vertellen welk goed hart hij ook bezat...

In 1866 heerschte een strenge Winter. Daarbij brak in Vlaanderen ook de gevreesde ziekte, de cholera uit. Conscience woonde toen te Kortrijk. Hij was arrondissementskommissaris. Wat gevoelde hij medelijden met die arme lieden ! Hij hielp er zooveel hij kon. In zijn woning werden er groote ketels soep gekookt en honderden ongelukkigen kwamen aan de deur het zoo begeerde voedsel halen.

Op een avond ontmoette Conscience een vrouw, die een wichtje in de armen droeg, en aan haar zijde nog vijf kinderkens had. De kleinen waren in lompen gehuld. Ze weenden...

— 't Is van honger ! zei de moeder. Wij komen van ver, maar we vinden nergens hulp. En ik ben blind...

— Ga met mij mee..., sprak Conscience.

En hij leidde de ellendelingen naar zijn woning... Daar moesten allen bij het vuur zitten. Conscience riep zijn vrouw... Deze was ook diep bewogen. Dadelijk kookte de meid soep. Conscience sneed het vleesch voor de blinde moeder. Hij lachte de kinderen vriendelijk toe. Mevrouw Conscience ver-

schoonde het jongste wicht en liet het melk drinken. De kinderen kregen betere kleeren. Nadien zorgde Conscience, dat de ongelukkigen in een gesticht opgenomen werden. Zoo heeft hij in dien vreeslijken tijd veel goeds gedaan.

Vijf jaren waren voorbij gegaan. Conscience was naar Brussel verhuisd. Men schreef toen 1871.

Oorlog woedde tusschen Frankrijk en Duitschland.

Voor de gewonden van beide legers zou te Brussel een groot concert gegeven worden, waarop ook een beroemde zangeres zich moest doen hooren. Die dame begaf zich naar de woning van Conscience. Ze kwam zich aan hem bekend maken en den goeden man bedanken. Ze was de oudste der kinderen van de blinde vrouw, die te Kortrijk door de liefdadigen schrijver geholpen was geworden. Ze had later mogen studeeren. Ze bezat een prachtige stem. Nu was ze beroemd. Maar nooit zou ze vergeten, hoe Hendrik Conscience haar zusters en broertjes en haar zelve, in die dagen van bittere armoede, geholpen had. En Conscience was door dit bezoek diep ontroerd.

Nooit is Conscience hoogmoedig geweest. Te Kortrijk had hij tot gebuur een eenvoudigen gendarm, die een groot gezin bezat. Niet alleen hielp Conscience, de voorname arrondissementskommissaris, de nederige geburen, maar hij ging vertrouwelijk met hen om. De gendarm had een zoontje

dat stom was. Het mocht gansche dagen met Maria, het dochttertje van Conscience, in diens grooten hof spelen. En Maria deelde haar gezel van haar speelgoed en lekkernij mede. Zekeren dag waren de kinderen in den tuin aan 't ravotten. Vader en moeder Conscience zaten ook in den hof. Eensklaps viel Maria van een bruggetje in 't water. « Marie, Marie ! » riep de stomme jongen, die door den schrik nu ook een oogenblik de spraak kreeg. De ouders snelden toe en reddden hun lieveling. Dit voorval maakte op den schrijver 'n diepen indruk. En hij mijmerde er over en fantazeerde en schreef zijn « IJzeren Graf ».

Ja, de groote man bezat een edel karakter. Een arme werd nooit ledig weggezonden. Eens had hij een vriend uitgenoodigd met hem te gaan eten in een herberg van den Brusselschen omtrek. Te voet gingen beide mannen er heen en onderweg spraken ze over allerlei zaken. Veel bedelaars staken smee-kend de hand uit, en altijd weer tastte Conscience in den zak. Beide vrienden aten lekker maar 't toen 't op betalen aankwam, werd Conscience onrustig. Hij verwijderde zich van de tafel. Zijn vriend volgde hem wat later en vond den schrijver op den koer al zijn zakken omkeerend.

— Nu heb ik ook een grap, zei Conscience. Ik heb zes goudstukjes van 20 frank bij me gestoken en nu vindt ik maar wat klein geld. Die bedelaars zijn met al mijn geld weg. Ik noodig u te eten en

nu zult ge nog moeten betalen, tenminste me 't geld moeten verschieten.

Veel weezen vonden in Conscience een beschermer, tal van zwoegers een helper.

Grooten eerbied had hij voor de onderwijzers. Eens te Oost-Roozebeke, werd hij met den heer Van der Cruyssen op 't onverwachts door een schepene aan tafel genood. Conscience stribbelde tegen. Terwijl hij sprak ging juist de school uit. Een rij leerlingen trok voorbij de woning.

Ik wil een uurtje met u aan tafel zitten, zei de beroemde Vlaming, maar op één voorwaarde, dat gij dien heer onderwijzer, die honderd maal meer goeds verricht dan wij, ook uitnoodigt. En de meester zat mede aan tafel.

Twee dagen voor zijn dood leed hij veel... 's Nachts was hij wat rustiger. Zijn dochter zat bij hem. Ze was even ingeslapen. Ze werd wakker en schrok. Haar vader stond recht vóór zijn bed. « Geef mij den arm », zei hij, « geleid mij in mijn werkkamer ». En daar zonk hij in een zetel. « Open nu die kast », vervolgde hij, « geef dat groot boek vol aantekeningen... Verscheur en verbrand het onmiddellijk... Ik wil niet dat men na mijn dood zekere menschen lastig valle. »

In dat boek waren schuldbekentenissen van lieden die hem geld ontleend hadden... En in zijn smart had de edele zieke aan hen gedacht ...Hij schold hun alles kwijt.

Even vóór zijn dood, zei hij tot den hovenier, die ook een zijner trouwste vrienden was.

— Open het venster, Adriaan... ik wil de zon nog zien... Zon en bloemen, welke schatten...

De knecht haalde uit den tuin een massa bloemen en strooide die op het bed. En te midden dier bloemen is Hendrik Conscience gestorven, hij, die zelf bloemen heeft gestrooid op den weg van zijn volk.

We hebben hier niet over den schrijver, maar over den goeden mensch gesproken.

E I N D E